

скорее представляют собой обширные автобиографии, где воспоминания даются лишь мимоходом или попутно.

* * *

Творчество Николая Телешова характеризуется теми же основными чертами и качествами, которые характеризуют критический реализм XX века: глубокий демократизм, интерес к судьбе простого человека, поиски новых, „положительных явлений и образов, как правило, органически связанных с изображением жизни трудовых слоев города и деревни... нотки бодрости, оптимизма“.⁴

Непосредственными художественными учителями Телешова были такие мастера слова, как Гоголь, Тургенев, Чехов и Горький. Все они писали в одну эпоху и каждый по-своему изображали почти одинаковые явления русской жизни. В их среде Телешов занимал одно из виднейших мест. И в таком блестящем окружении он сумел сохранить собственное писательское лицо, свой оригинальный писательский почерк.

Творчество Николая Телешова было в свое время высоко ценено русской критикой. Особенно оценивался его несомненный талант, простота и искренность его повествовательской манеры. И так, в годы расцвета декадентства в России являлись произведения Н.Телешова одними из немногих, которые продолжали и хранили лучшие традиции русского реализма.

Romantismus a Banská Bystrica

Je již tradicí, že tým, který se vytvořil kolem Katedry slovanských jazyků Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici, se začátkem září sřetává na dvoudenní konferenci, aby si jeho členové vyměnili názory vždy na zvolený aspekt výzkumu romantismu. Nejinak tomu bylo i v letošním roce, kdy za základní prvek bylo zvoleno téma žánrů a žánrovosti.

Konferenci, která se konala ve dnech 5. a 6. 9. 2002 zahájil jako tradičně doc. Sergej Makara připomenutím historie práce výzkumného týmu, rekapitulací výsledků i připomenutím nejvýznamnějších badatelů, jejichž vklad práci týmu zásadně ovlivnil.

Prof. Ivo Pospíšil se pak již věnoval charakteristice romantismu; konstatoval, že „romantismus v širokém smyslu slova“ chápaný jako jistého druhu „přehánění“ má každý umělecký směr a že umělecké směry se navzájem ovlivňují, a to nejen „dopřed-

⁴ *История русской литературы*. Том 10. АН СССР, Москва-Ленинград 1954, с. 415.

ně“, ale i v opačném směru, tedy zpětně. Zdůraznil roli folklóru i polyfunkčnosti literatury při konstituování národů v moderním smyslu slova jako prvky, které výrazně ovlivnily vývoj romantismu ve slovanských literaturách. Zaujala i jeho teze o tom, že romantická tvorba nese již některé rysy (mj. hravost), které vnímáme jako konstitutivní v postmodernismu.

V příspěvku prof. V. Žemberové byla pojednávána pragmatická i mesianistická podoba slovenského romantismu – romantismu podle jejího názoru měnil způsob nazírání na historii i identitu národa a v jeho pozdější fázi docházelo k vyšší akcentuaci faktů.

Zřejmě nejobecněji o žánrech a jejich podstatě pojednal ve svém vystoupení prof. A. Červeňák, který hledal možnost odvozovat žánry od typologie člověka a od jeho poznávací aktivity; vydělil mentální, reflexivní a pragmatický lidský typ a zdůvodnil svoji snahu hledat „esteticko-antropologickou DNA“. Základem jeho koncepce je důsledný antropocentrismus a teze o stálosti genologických forem, které se však (a to nejen v romantismu) modifikují v závislosti na situaci člověka.

Dr. J. Dohnal na příspěvek navázal. I on akcentoval antropologický prvek a ve vystoupení soustředěném na tvorbu O. Senkovského ukázal prvky, které modifikují žánr jako takový: ten je podle jeho názoru ve svém konkrétním „použití“ aktivován dvěma antropologickými veličinami: zobrazovanými rysy romantické osobnosti na straně jedné a modem, který volí spisovatel, na straně druhé.

Prof. M. Roman se soustředil na F. Lazoryka jako spisovatele, který z okolního slovanského prostředí přenesl některé prvky i do rusínské poezie a prózy. Charakterizoval z tohoto pohledu jeho dílo a poukázal na mnozdrojovost jeho příběhů.

Dr. L. Kováčik ve svém vystoupení sledoval reflexi literárního procesu v literární teorii; ta ve slovanském prostředí nevytvořila v dané době systematickou poetiku. Pokusil se pak dát charakteristiku základních lit. žánrů a zdůraznil jejich dominanty.

Referát prof. M. Firce byl zaměřen na sledování romantických prvků v díle K. Paustovského, konkrétně na lyričnost, pohádkově-romantické rozvíjení syžetu, etičnost situací a na synestetický efekt.

Rusínský básník A. Pavlovič pak byl středem zájmu doc. V. Chomy jako autor využívající žánr poémy. Třebaže jde o žánr hojně využívaný v romantické poezii, jak referující konstatoval, u nabývá Pavloviče řady rysů realistických.

Mgr. N. Kiseljovová přednesla svoji podnětnou úvahu o roli utopie v romantickém žánru. Vytváření prostoru pro utopii odůvodnila nepřijatelností či nepřijetím minulosti i tendencí v demiurgičnosti. Jako hlavního představitele romantické utopie jmenovala V. F. Odojevského, poukázala však na setrvání tohoto žánru až do současnosti.

V příspěvku Mgr. J. Vorla zazněly úvahy o nehomogenosti prostoru v literatuře, přičemž teoretický model byl aplikován na povídku *Sylfida* romantika V. F. Odojevského.

Konferenci uzavřel referát doc. Babotové věnující se rusínské literatuře poloviny 19. století. Příspěvek poukázal na klasicistické, náboženské i folklórní zdroje vznikající rusínské literatury, na její romantické období, ale i na to, jak rychle do rusínské literatury pronikly realistické prvky.

Konferenci poněkud poznamenala neúčast některých ohlášených referentů; právě ona však na druhé straně vytvořila podstatně větší prostor pro diskuse. Ty probíhaly intenzivně, účastníci se jich snad všichni přítomní a díky dostatku času měli možnost věnovat se problematice v opravdu širokém kontextu. V přednesených příspěvcích i diskusních vystoupeních se prokázalo, nakolik komplexní, ale i komplikované je hledání specifik žánrů v jednom literárním směru, jak silná je tendence žánrů „protékat“ několika literárními směry a přizpůsobovat se jejich specifickým potřebám, měnit svoji tvářnost i při zachování svých základních rysů. Mimo jiné i díky tomu lze konferenci považovat za vynikající fórum pro střetání názorů, pro porovnání romantických tendencí v několika národních literaturách i pro konfrontaci různého metodologického zaměření různých referujících. Není se proto co divit, že intenzivní pracovní diskuse přetrvávala i v přátelském posezení, pro které pořadatelé vytvořili příjemný prostor.

Josef Dohnal

Mlčenlivé slzy smutku (Památce Viktora Astafjeva)

Literární cestu ruského spisovatele Viktora Astafjeva (nar. 2. května 1924) od prvních chvil provázejí dvě tematické roviny – mír a válka, život a smrt, klid a utrpení, pravda a lež, láska a nenávisť. Tyto dva nebývale obsáhlé námětové okruhy, které vzájemně kontrastují, ale zároveň se podmiňují, prolétají a doplňují, se staly stěžejními prameny Astafjevovy literární tvorby.

Viktor Astafjev byl především básníkem dětství, domova a přírody. Podstatné je přitom to, že příroda pro něj byla prvotní, nezničitelná a dominantním prvkem veškerého bytí byl člověk jako bytostně vlastní, imanentní spojení s přírodou. Všechny uvedené námětové linie se vzájemně prolínají a procházejí téměř veškerou spisovatelovou tvorbou.

Ze široké palety Astafjevových próz jmenujme na tomto omezeném prostoru alespoň autobiografické vyprávění *Poslední pocta* (orig. *Последний поклон*, 1957-1977, čes. 1983), novely *Hořikvět* (orig. *Стародуб*, 1959, čes. 1963), *Přes peřeje* (orig. *Перевал*, 1960, čes. 1963), *Když padají hvězdy* (orig. *Звездопад*, 1960, 2. red. 1972, nepřelož.), *Za jasných dnů* (orig. *Ясным днем*, 1967, 2. red. 1977, čes. 1975), *Pastýř a pastýřka*, *Moderní pastorále* (orig. *Пастух и пастушка*, 1967-1974, čes. 1975), *Óda na ruskou zahradu* (orig. *Ода русскому огороду*, 1971, nepřelož.), romány *Její Veličerstvo ryba* (orig. *Царь-рыба*, 1972-1975, čes. 1981) a *Smutný detektiv* (orig. *Печальный детектив*, 1986, čes. 1988). Autorův příklon k publicistice se zřetelně odráží zejména ve sborníku lyricko-filozofických miniatur s názvem *Záseky* (orig. *Замесу*, 1988, nepřelož.) a v cyklu črt *Vidoucí berla* (orig. *Зрячий посох*, 1988, nepřelož.). Mezi posledními publikovanými Astafjevovými díly zaujala povídka *Ljudočka* (orig. *Людочка*, 1987, nepřelož.), novela *Oberton* (orig. *Обертон*, 1996, nepřelož.) a román *Prokletí a zabití* (orig. *Прокляты и убиты*, 1992-1997, nepřelož.).